

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สหกิจศึกษา (Co-operative Education) เป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยจัดให้มีการเรียนในสถาบันการศึกษาร่วมกับการจัดให้นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือในฐานะเป็นพนักงานชั่วคราว เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ และจะได้รับหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต ในระบบการศึกษาแบบทวิภาค และไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต เดิมสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาโดยตรง แต่ระบบสหกิจศึกษาเปิดโอกาสให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของนิสิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งตัวนักศึกษาเองก็จะได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากการไปปฏิบัติงานว่าตนเองยังขาดความรู้หรือทักษะใดที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาตนให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ โครงการดังกล่าวนี้ได้ดำเนินการในสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในสังกัดและกำกับของ ¹สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไทย ²มหาวิทยาลัยราชภัฏ และ ³มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยคาดหวังว่านักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีคุณลักษณะและมีคุณภาพตรงตามที่ต้องการ

การจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในต่างประเทศ มีมานานแล้ว เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมันนี ประเทศสวีเดน ประเทศไอร์แลนด์ เป็นต้น แต่ละประเทศจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปในเรื่องของระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติงาน จำนวนครั้งในการออกไปปฏิบัติงาน และจำนวนหน่วยกิตที่เทียบโอนมา เป็นต้น สำหรับประเทศไทย เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2545 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ประกาศเจตนารมณ์ถึงความร่วมมือในการสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต้องพัฒนาศักยภาพของนิสิตนักศึกษาควบคู่กันไปทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการ และความชำนาญในเชิงปฏิบัติการ(สุเมธ เข้มมนุ่น, 2546:5) ดังนั้นจึงมีนโยบายและโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาโดยมีโครงการนำร่องในสถาบันที่ถูกคัดเลือก

1. เดิม ชื่อ ทบวงมหาวิทยาลัย

2. เดิม ชื่อ สถาบันราชภัฏ

3. เดิม ชื่อ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ท่องเที่ยวและการโรงแรม และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมโครงการ 840 คนในสถานประกอบการ 257 แห่ง แม้วานิสิต นักศึกษา และสถานประกอบการจะให้ความสนใจในการจัดระบบการศึกษาแบบสหกิจศึกษา¹ แต่เราพบว่าสถาบันการศึกษบางแห่งยังไม่สามารถดำเนินการได้ พรชัย มงคลวนิช (2548) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมและจุดรั้งความสำเร็จในการจัดการการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในอุดมศึกษาไทย พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการส่งเสริมความสำเร็จของการจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว คือการที่ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และสถานประกอบการมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนสหกิจศึกษา มีผู้รับผิดชอบในระดับต่าง ๆ ที่ชัดเจน มีการสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีกระบวนการในการเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ มีการกำหนดให้จัดทำรายงาน สารนิเทศ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ รวมทั้ง ทางภาครัฐอาจให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนปัจจัยที่จุดรั้งความสำเร็จในการจัดโครงการสหกิจศึกษา คือ การที่นักศึกษาบางส่วนไม่ต้องการทำงานหนัก และต้องการสำเร็จการศึกษาให้เร็วที่สุด การขาดเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนเมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ Helen Breen (2002:1-22) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือกับสถานประกอบการในลักษณะสหกิจศึกษา พบว่าสถานประกอบการต่าง ๆ เห็นว่า ความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวทำให้บังเกิดผลที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ช่วยให้พนักงานของบริษัทมีความมั่นใจมากขึ้น ประการที่ 2 ทำให้พนักงานมีความซื่อสัตย์และมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบริษัทมากขึ้น แต่พบว่ามันมีผลในทางลบเช่นกัน กล่าวคือความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ กับสถานประกอบการซึ่งต่างก็มีวัฒนธรรมและรูปแบบที่แตกต่างกันทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาไม่ช่วยให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมากนัก เป็นต้น Breen ได้ศึกษาเฉพาะผลที่มีต่อพนักงานของสถานประกอบการเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาในส่วนของนักศึกษาที่เข้าไปปฏิบัติงานอยู่ ชลดา มงคลวนิช (2550) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของนักศึกษาโครงการสหกิจศึกษาในอุตสาหกรรมบริการ พบว่าคุณลักษณะของนักศึกษาสหกิจศึกษาที่สถานประกอบการต้องการให้คงอยู่ และควรสนับสนุนส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป 3 อันดับแรกคือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความขยันอดทน และความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ส่วนคุณลักษณะที่ควรปรับปรุง 3 อันดับแรกคือนักศึกษายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีนัก ขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารและความเป็นผู้นำ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวนี้มีขอบเขตเฉพาะนักศึกษาโครงการสหกิจศึกษาของสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสยาม เท่านั้น จากการนำระบบการศึกษาแบบสหกิจศึกษามาใช้ตั้งแต่ปี 2545 รวมทั้งนักศึกษาเองได้มีโอกาสเข้าฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการประเภทต่างๆ เป็นระยะเวลาานานพอสมควรที่จะสามารถประเมินความพึงพอใจของสถาน

ประกอบการประเภทต่างๆ ที่รับนักศึกษาสหกิจศึกษาเข้าปฏิบัติงาน มีต่อคุณลักษณะของนักศึกษา
โครงการสหกิจศึกษาว่ามีคุณลักษณะตรงกับความต้องการของสถานประกอบการประเภทนั้นๆ
หรือไม่ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้